

LIJA BRĪDAKA

MŪŽA NOSLĒPUMS

821.174-32
Br 500

Natālijas Kugajevskas vāka dizains

Lija Brīdaka

MŪŽA NOSLĒPUMS

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*
Projekta vadītāja *Bārbala Simsons*
Redaktore *Gundega Sēja*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-3848.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Lija Brīdaka, 2019

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2019

ISBN 978-9934-0-7913-9

Dzimšanas diena ir īpaša diena – it kā jauns atskaites punkts, jauna gadskārtu apļa aizsākums. Tikai vēlāk, jau no dzīves pusceļa atskatoties, arī šīs īpašās reizes saplūst vienā neatšķetināmā pavedienā, kas ieritējis kā nu kuram – lielākā vai mazākā mūža kamolā. Taču ir arī tādas svinības, kas iezīmējas spilgtas un neaizmirstamas... Šodiena gan diemžēl nekādi neizcelsies. Nav paredzams.

Neparasti agri atmodos ar domu, ka gribētos, lai šodien notiek kaut kas nozīmīgs un varbūt pat negaidīts.

Viesu uzņemšanai nav jāgatavojas – atbrauks vienīgi Sanita –, laikam tāpēc uzmācas tāds apcerīgs noskaņojums. Vai tas ir ieguvums, ka es, pat nebūdamā pusmūžā, jau esmu piedzīvojusi divas tik atšķirīgas valsts iekārtas, arī divus vīrus savā ne pārāk garajā dzīvē un esmu strādājusi divās krasi atšķirīgās darbavietās, divās tik dažādās profesijās.

Pieredzes iegūšanai, iespējams, ir sava vērtība, bet vai to var samērot ar emocijām, kas šajā ceļā iztērētas? Vēl jo apšaubāmāka kļūst tās vērtība, kad jāatzīst, ka savu pieredzi neesmu pratusi likt lietā, jo patiesībā mans gājums nav vienmērīga kāpšana kalnā, bet gan nepārtrauktas līdzenuma, pat purva grūtības.

Vai es būtu varējusi visu citādi pavērst? Kāds gudrais reiz teicis: tikai tas, kurš sevi atradis, zina, kas viņam jādara. Nevaru apgalvot, ka būtu atradusi vai vismaz iepazinusi sevi, kaut gan centos.

Vai es būtu varējusi prātīgāk rīkoties? Par to domājot, allaž pārņem tāds kā iekšējas neapmierinātības un nepatikas smogs, arī vainas izjūta. Negribot atkal un atkal jāatgriežas pie kūleņa, ko mana dzīve apmeta pirms gadiem pārdesmit... Nē, nē, lai paliek! Esmu pūlējies to aizmirst, esmu paturējusi noslēpumā... Tas nav bijis ne viegli, ne vienkārši. Laikam visgrūtāk ir glabāt noslēpumus vientulībā. Taču es nespēju to atklāt nevienam. Ja spētu... Vai tas mainītu manu raksturu? Manu likteni? Un kāda tam šodien vairs nozīme! Ir bezjēdzīgi tā prātot un neko neizprātot.

Spoža saule, tikko izkūņojusies no debesu pamales pelēkā palaga, ielūkojās mazās dārza mājiņas vienīgajā istabā.

Es cēlos un piespiedu sevi veikt ierastos vingrojumus. Kā allaž izpildīju diezgan apnicīgo rīta rituālu. Ilgāk nekā citkārt ielūkojos spogulī. Seja pagaidām *turas* apmierinoši: acu kaktiņos dziļo grumbu – vārnu kāju – vēl nav, ap lūpām gan sīkas krunciņas – tās ievilkušās no smaidīšanas. Pieri piesedz mati, un kopumā sejas ovāls izskatās tvirts. Lāzera masāžas salona apmeklējumi tomēr iedarbīgi, būs jāturpina.

Turpmākās stundas piepildīja gatavošanās. Kam? Būtibā nekam; vienīgi Sanita, cerams, atbrauks. Domas par meitu vienmēr iespīdināja sirdi gaišumu. Dzimšanas dienā viņa mani allaž ir apsveikusi. Kopš vasarās uzturamies šeit, meita, vēl maza būdama, slepeni izlavījās pa durvīm vai klusi izlēca pa logu – lai tik es nepamostos. Es savukārt izlikos guļam un gaidīju, kad meitiņa ieradīsies ar dārzā saplūktu puķu pušķi. Viņa noskūpstīja man vaigu... Tas bija tik miļi, ka allaž apraudājos.

Vienmēr cenšos viņu pamieļot ar kaut ko garšīgu. Sanītai garšo rasols – sīki, sīki sagriezts. Arī mana vecmāmiņa Vidzemes pusē tādu mēdza gatavot – krējuma mērcē, no vārītām bietēm, burkāniem, kartupeļiem, skābētiem gurķiem, ar siļķi un sīpoliem, ar sasmalcinātu olu pārkaisīšanai. Man tagad ir iespēja pievienot arī papriku, vēl kādu svešzemju dārzeņi un dažādas garšvielas. Iejaucu majonēzi, kaut gan tā it kā esot neveselīga. Reizēm jau var atļauties. Vakar sarūpētais cepetis gaida īsto brīdi, kad uzsildīšu. Zemeņu uzputenis daļēji gatavs, būs tikai jāuzkuļ.

Beigusi rosīties pa virtuvi, izgāju dārzā. Norāvu gatavu upeņu ķekar. Mmm, cik saldas! Rīta saulē sasilušas, pavissam cita garša nekā vakarā, kad no darba pārrodos mājās. Atvaļinājums – neaizstājama atelpa ikdienas skrējienā. Lai nu paciešas dāmiņas, kuras, pie mana darba pieradušas, nevar vien sagaidīt, kad atgriezīšos pie manikīres galdiņa. Pat šodien viena piezvanīja – aiz vajadzības, ne jau tāpēc, lai apsveiktu. Frizētavas īpašniece mani vēl nav atcerējusies. Arī vistuvākā kolēģe Evija, kuru agrāk uzskatīju par draudzeni, pagaidām nepiezvanīja. Droši vien brauc uz saviem laukiem – tad daudz kas no galvas izvējo. Tomēr īstais iemesls ir cits. Mūsu attiecības pēdējā laikā atvēsusīšas, un vainīgs pie tā, protams, ir vīrietis.

Arī Sanīta nezvana... Tātad atbrauks. Neiespējami, ka būtu aizmirsusi. Paga, ko viņa teicās darīt, kad aizvakar sazinājāties? Laikam neko lielu, un par sīkumiem nekad neizprašāņu. Mana mamma jau nu gan par sevi atgādīnās. Brīnums, ka vēl klusē.

Ilgi nav lijis, vajadzēs atkal visu aplaistīt. Varbūt vakarpusē... Vienīgi ķirbjus – tos gan tūlīt. Nekas jau nekait, tīrā bauda stāvēt ūdens šļūtenes galā, smidzināt valgmi

uz lapām un skatīties, kā lāses rit lejup, kā stādi atdzeras. Vairākām vasām aizmetušies augļi, tie dienu no dienas pieņemas resnumā un garumā. Re, vienam dzinumam jau divi ķirbīši, bet vēl grib tecēt uz priekšu, vēl izdzīt ziedu. Jānoīšina galotne, lai velti netērē spēku. Ar ķirbjiem ir gan tīkami noņemties, gan pēc tam vismaz līdz pusziemai priecāties par dzeltenī zaļgano dekoratīvo ražu. Jocīgi, ka ķirbji arī esot par ogām saucami. Dārza lielākās ogas... Ko tu neteiksi.

Tur, kur tagad flokšu laukums, kur dienziendes krāšņojas, kur asteres uzziedējušas, agrāk bija zemenes un gurķi, pat maza atsevišķa tomātu siltumnīciņa, lai meitēnam tiek, ar ko pamieloties, lai pašiem savi vitamīni paņemami. Kāds gudrinieks mums iestāstīja, ka tomāti ar gurķiem kopā nesaderot. Piestādījām “glāžu māju” gan ar gurķiem, gan tomātiem, un neviens nenonīka – visi izauga.

Es un Alberts šo zemes pleķīti iegādājām, rūpēdamies par Sanitas veselību. Tuvumā pie jūras, pie upes vai citā skaistā vietā nopirkt nevarējām – ne naudas, ne darba, ne dzīvošanas apstākļu dēļ. Vajadzēja samierināties ar kooperatīva ciematīņu, kur dzelzceļa stacija ir tuvu un arī ezers netālu.

Te agrāk bijuši kolhoza lauki, vajadzēja izplēst krūmus un velēnas kā senajiem līdumniekiem. Nujā, arī Alberts palīdzēja, cik spēja. Mums abiem patika te rušināties, arī Sanita pa brīžam piebiedrojās. Ko tagad es viena? Labi ja spēju tikt galā ar puķēm. Un ar ķirbjiem – tos noteikti gribējās kopt un kā bērnus apmīļot, tāpat arī tomātus. Pārējais palēnām tiek samazināts.

Hm, Alberts jau nu arī nepiezvanīs... Viņš ir pamatīgi apvainojies. Kaut gan pats vainīgs. Laikam taču apzinās, ka vainīgs, jācer... Pēc Austrumu horoskopa, suns būdams,

viņš allaž jūtas tāds pazemīgi atbildīgs par notiekošo. Kaut gan varbūt tā ir tikai poza, kas, gadu gaitā nostiprinoties, kļuvusi par rakstura īpašību. Bet viņš kuru katru brīdi varēja kļūt arī uzstājīgs, cīnīties par taisnību vietā un nevietā. Ak, lai viņam labi klājas – ne uz brīdi es negribētu atgriezties mūsu pagātnē! Viņš nekad nav bijis mana mūža uzticamākais, stiprākais balsts. Šo atskārsmi, kā arī to, ka viss jāpiedod, manā apziņā iedēstījusi kliente Ināra, kas ir Skolotāja netradicionālajās zinībās, vienlaikus mans psiholoģiskais un ezoteriskais “guru”. Protams, es nemaz nekāroju Albertu satikt un neiešu viņu meklēt, lai izskaidrotos. Tā piedošana vajadzīga man pašai, manas dvēseles skaidrībai un mieram, ne jau viņam kā žēlsirdības pienesums. Lai dzīvo, kā dzīvojis!

Nu gan ir jādodas iekšā un jāpiezvana Sanitai. Pēcpusdienas saule stiepj ēnas garākas, neziņā gaidīt kļūst aizvien grūtāk. Nē, nav nekur iekšā jāiet, mobilais tepat priekšauta kabatā, un, tajā paveroties, var vēlreiz pārliecināties, ka mani šodien neviens nav meklējis. Tomēr pēc brīža sīks skaņu signāls vēsta, ka pienākusi īsziņa. No gudrinieces Ināras. Vēlējuma vietā sentence: “Mēs paši esam ne vien savas laimes, bet arī savu važu kalēji.” Tālāk tekstā iepīts Vergilija izteikums: “Laimīgs ir tas, kurš izpratis parādību cēloņus.”

Nepaspēju uzrakstīt pateikšanos, kad – beidzot! Beidzot nostrinkšķ vārtiņi, un pēc ašajiem soļiem vien dzirdu, ka nāk Sanita. Meita ir klāt! Garās, taisnās matu šķipsnas plīvo nevis no vēja, bet no viņas straujā gājuma. Ar trauksmainu buču manai sejai pieskaras maigais, apaļais vaigs – kā tāds svaigs ābolītis.

– Tava krāsa, mammucīt, vai ne? – Sanita jau paspējusi no papīra iztīt piecas tumši rozā, gandrīz violetas rozes.
– Un apģērbusies tu esi stilīgi. Savos toņos.

– Ai, nu ko tu tā tērējies! – saku savu parasto teicamo, kaut gan ziedi sagādā prieku – šo ērkšķaino puķu karalieni manā dārzā nav.

Gan ar mātes mīlestību, gan pilnīgi objektīvi vērtējot, Sanita ir skaista meitene – dabiska, bez liekas kosmētikas, tikai lūpas ir sārtinātas un kuplie skropstu loki izcelti ar melna zīmuļa šauru līniju. Viņa bieži smaida – tas sejai piešķir saulainu siltumu, bet platās acis raugās pasaulē gaiši un mazliet kā izbrīnījušās.

Sanita ģērbjas vienkārši un meitenīgi. Tagad pat – zili, pieguloši džinsi (labi, ka uz ceļgaliem nav izgriezti caurumi, kā tas tagad esot modē!) un raibi puķains kokvilnas topiņš, lejasdaļā krokots. Nekad neesmu mudinājusi viņu dāmīgi un smalki pucēties, jo pati neaizraujos ar greznošanos.

Protams, Sanita varēja ierasties daudz agrāk, tad mums piederētu visa joprojām tik garā jūlija diena, bet nesākšu jau iztaujāt, kur un kāpēc kavējusies. Stingri audzināta, jaunībā esmu diezgan cietusi no šādas tincināšanas.

– Iesim, es pagādāšu ēdamo, droši vien esi izsalkusi? – Vedinu meitu iekšā.

– Esmu, bet vispirms izstaigāsim dārzu. Kas te nogatavojies, kas uzplaucis, kas noziedējis? Vai, gandrīz aizmirsu – tas tev sveiciens no vecmāmiņas.

Sanita izvelk no somas Stendera veikalā iegādātu dāvanu komplektu. Tur ir ziepes, dušas piederumi, laikam vēl kaut kas ķermeņa kopšanai. Aizkustinoši! “Mamma rūpējas, lai ar dabiskajiem izstrādājumiem uzturu sevi tīru un veselīgu,” ar smaidu nodomāju.

– Rīt piezvanišu, pateikšos, bet tu pasaki, ka biju pārsteigta un priecīga. Kā tev izskatās – viņa turas?

– Pagaidām iztiek pati ar saviem spēkiem. Vēl uzvāra pusdienas. Pat pie ģimenes ārstes nepiesakās, kaut gan es atgādinu. Viņai, saproti, nekas nesāpot. Redzu, ka ceļgali sāp gan, bet tur jau neko nevarot labot. Par operāciju negrib ne dzirdēt.

Tā ir – mammas ģenētiskais zars attīstījies stiprs, un Sanitu es neesmu par memmesmeitiņu audzinājusi – lai spēj ar visu tikt galā, lai prot par sevi pastāvēt.

Šodiena izvērstos pierasta un mierīga kā vienmēr, ja, uzpuķeņa otro šķīvi iztukšojusi, meita piepeši nepaziņotu:

– Pēc mēneša es došos uz Angliju. Biļete jau ir aizrunāta.

– Kā tā? Tik pēkšņi?! – es nesapratu. – Taču ne viena pati? Ekskursijā, vai?

– Nē, ražot. Un pavisam. Tur man pazīstams čalis jau rukā. Kamēr ir vasara un silts, lasīšu gliemežus. Vēlāk... tad jau redzēs...

Es nespēju noticēt, tāpēc turpināju izprašāt:

– Bet tavas medicīnas studijas!? Pametīsi māsu skolu?

– Pie velna! Man piegriezušās tās mūžīgās diskusijas par mūsu medicīnas tizlumu! Ko es iegūšu, ko pelnīšu? Nav izslēgts, ka Rīgā izdevīgu darbu nedabūšu un vajadzēs dzīties prom uz Latgali, vai? Un tev arī – vai nav apnicis mani nemitīgi balstīt? Ja dabūšu normālu darbu, varbūt tur varēšu turpināt mācīties un pēc tam attiecīgi pelnīt savā profesijā. Tevi tas neiedvesmo?

– Tu ļoti labi zini, es atdotu visu, lai tu mācītos šeit un sasniegtu dzīvē to, ko esi nolēmusi. Mesties uz svešu zemi, uz svešu vietu... Es nevienu nakti nevarēšu aizmigt. Un tu – vai tiešām tu spēsi doties projām, kad šeit es palieku viena... un vecmāmiņa...